

ile tıp arasındaki münasebete dikkat çekmiştir. Eser Batı'da ilk defa Constantine d'Africain (XI. yüzyıl) tarafından Latince'ye tercüme edilmiştir ve bu zâtın *Pantechne* (*Liber pantegni*) adlı eseri aslında *Kâmilü's-sınâ'a'nın* özellikle cerrahî bölümlerini içine alan muhtasar bir tercümesinden ibarettir. Salerno okulunda ders kitabı olarak okutulan bu tercüme daha sonra *Constantini Africani operum reliquia* (Bale 1539) içinde yayımlandı. *Kâmilü's-sınâ'a'nın* bütününü 1127 yılında Antakyalı Stephan Latince'ye çevirdi ve eser önce *Liber regalis dispositio nominatus ex arabico venetiis* (Venedik 1492), daha sonra da *Liber totius medicinae necessariae continens, quem Haly filius Abbas edidit regique inscripsit* (Lyon 1523) adıyla neşredildi. Orijinal Arapça metni Lahor (1283) ve Bulak'ta (I-II, 1294) basılan eserin birinci bölümünün anatomiyeye ait ikinci ve üçüncü "makale"leri Râzî ve İbn Sînâ'nın konuyla ilgili risâleleriyle birlikte P. de Koning tarafından Fransızca'ya tercüme edildi (*Trois traités d'anatomie arabe*, Leiden 1903). Diğer bazı bölümleri de çeşitli Batı dillerine tercüme edilen (bk. Sarton, s. 677) *Kâmilü's-sınâ'a'nın* birçok yazma nüshası mevcut olup (bk. Sezgin, III, 321) bunlardan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki, ilk yarıyı teşkil eden XIII. yüzyıla ait bir nüsha (AY, nr. 6375) ile ikinci yarıyı teşkil eden XV. yüzyıla ait bir nüshanın (AY, nr. 4713) birleştirilmiş vaziyette ve üç cilt halinde tıpkıbasımı yapılmıştır (Frankfurt 1985). *Kâmilü's-sınâ'ati't-tıbbiyye* XIV. yüzyılda da *Tercüme-i Kâmilü's-sınâa* adıyla Aydınoğlu

Umur Bey adına kısmen Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Otuz bab olarak tertip edilen eserde müfret devalar, tiryaklar, müşhiller, haplar, fitiller, tabletler, tozlar, yakılar, yağlar, şerbetler, göz ilaçları, cerahatı giderecek ilaçlarla bazı hastalıklardan bahseden kısımlar yer almaktadır. *Tercüme-i Kâmilü's-sınâa'nın* yazma bir nüshası Bursa Eski Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesi'ndedir (nr. 819).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kıttî, *İhbarü'l-ulemâ'*, Kahire 1326, s. 155-156; İbn Ebû Usaybia, *Uyûnü'l-enbâ'*, Kahire 1884, I, 236-237; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1680; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 423; Sezgin, *GAS*, III, 320-322; V, 345-346; Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, s. 20-21; M. Ullmann, *Die Medizin im Islam*, Leiden 1970, s. 140-146; Bedi N. Şehsuvaroğlu, *Eczacılık Tarihi Dersleri*, İstanbul 1970, s. 282-283; G. Sarton, *Introduction*, New York 1975, I, 677-678; Muhammed Zühre el-Bâbâ, "el-Akrabâzinât", *Proceedings of the First International Symposium for the History of Arabic Science*, Halep 1977, I, 587-593; *Türkiye Kütüphaneleri İslâmî Tıp Yazmaları Kataloğu*, İstanbul 1984, s. 341-342; X. Gretschesheff, "Die Augenheilkunde des Ali Abbas (X. Jahrhundert)", *Zum erstenmal ins Deutsche übertragen*, *Augenheilkunde im Islam* (nşr. Fuat Sezgin), Frankfurt 1986, IV, 81-115; J. G. Thierfelder, "Beweis dass das Almaleki des Ali Ben Abbas und das Pantechum des Ishak Ben Soleiman identisch und Letzterer der wahre Verfasser des Werkes sei", *Beiträge zur geschichte der Arabisch-Islamische Medizin* (nşr. Fuat Sezgin), Frankfurt 1987, s. 60-64; Sami Hamarneh, "Al-Majusi, Abu'l-Hasan 'Ali İbn 'Abbâs", *DSB*, IX (1981), s. 40-42; C. Elgood, "Ali b. al-'Abbâs", *EI²* (İng.), I, 381; L. Richter-Bernburg, "Ali b. 'Abbâs Majûsî", *Elr.*, I, 837-838.

AYŞEGÜL DEMİRHAN ERDEMİR

ALİ b. ABDULLAH b. ABBAS

(على بن عبدالله بن العباس)

Ebû Muhammed Ali b. Abdillâh b. el-Abbâs b. Abdilmuttalib es-Seccâd el-Hâşimî (ö. 118/736)

Hz. Peygamber'in
amcası Abbas'ın torunu, tâbiî.

Abdullah b. Abbas'ın en küçük oğludur. Hz. Ali'nin şehid edildiği gün (17 Ramazan 40/24 Ocak 661) dünyaya geldiği için babası tarafından kendisine Ali adı ve Ebû'l-Hasan künyesi verildi. Halife Abdülmelik b. Mervân, Hz. Ali'nin hem adını hem künyesini taşımasını hazmedemediğini söyleyerek onun künyesini Ebû Muhammed olarak değiştirdi. Annesi, Kinde hükümdar ailesinden Zür'a bint Mişrah'tır. Ali b. Abdullah Hz. Peygamber'in ailesinden seçkin bir sima

olduğu için büyük bir itibara sahipti. *Sikâye** ve *rifâde** vazifelerini babasından sonra o yürüttü. Harre Savaşı'nda Yezîd'in halifeliliğini kabul etmeyerek Abdullâh b. Hanzale'ye biat eden Medine halkı ile Emevîler'e karşı savaştı. Savaştan sonra Suriye ordusunun kumandanı Müslim b. Ukbe el-Mürrî'nin huzuruna çıkarılarak Yezîd'e biat etmesi istendi, fakat biat etmedi. Buna rağmen kötü muameleye mâruz kalmadı. Emevî Halifesi Abdülmelik devrinde Dimaşk'a gitti ve halife tarafından iyi karşılandı. Ancak Halife Velid onu 95 (713-14) yılında Dimaşk'tan uzaklaştırdı. Ali b. Abdullah Suriye hac yolu üzerindeki Humeyme'ye yerleşti ve orada öldü. Abbâsî halifelerinin atası olan Ali b. Abdullah'ın oğlu Muhammed, Abbâsî hareketini bu şekilde başlatmıştır.

Ali b. Abdullah babası gibi çok dindardı. Hemen bütün kaynaklarda günde bin rekât namaz kıldığı, bu sebeple de çok secde eden ve secde ettiği uzuvları nasır tutan kimse anlamında "es-seccâd" ve "zü's-sefinât" lakabı ile meşhur olduğu kaydedilir. Faziletli ve kültürlü bir kimse idi. Simasının fevkalâde güzelliği ile de tanınırdı. Yirmi kadar oğlu ve birkaç kızı olmuştur. Babası Abdullâh b. Abbas'tan başka Ebû Hüreyre, Ebû Saîd el-Hudrî, Abdullah b. Ömer gibi sahâbîlerden hadis rivayet etmiştir. Rivayetleri fazla olmamakla beraber *Şahîh-i Buḥârî* dışındaki diğer muteber hadis kitaplarında yer almıştır. Kendisinden de beş oğlu, ayrıca İbn Şihâb ez-Zührî, Mansûr b. Mu'temir, Medine kadısı Sa'd b. İbrâhîm ve başkaları rivayet-te bulunmuşlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 312-314 vd.; Halife b. Hayyât, *Târîḥ* (Ömerî), s. 183, 363; Ya'kûbî, *Târîḥ*, II, 274, 290, 321 vd.; Müberrred, *el-Kâmil* (nşr. Muhammed Ahmed ed-Dâli), Beyrut 1406/1986, I, 124, 337-338; II, 756-761; Taberî, *Târîḥ* (de Goeje), II, 16, 1592; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb* (Abdülhamîd), III, 70, 107, 238; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 23; III, 419; IV, 120; V, 198, 256-257; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 274-278; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, V, 252-253, 284-285; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VII, 357-358; J. Wellhausen, *Arap Devleti ve Sukûtu* (trc. Fikret İşıltan), Ankara 1963, s. 238; K. V. Zetterstéen, "Ali", *IA*, I, 306; a.m.f., "Ali b. Abd Allâh b. al-'Abbâs", *EI²* (İng.), I, 381.

HAKKI DURSUN YILDIZ

ALİ b. ABDURRAHMAN es-SADEFİ

(bk. İBN YÜNUS, Ali b. Abdurrahman).

Ali b. Abbas el-Mecûsî'nin *Kâmilü's-sınâ'ati't-tıbbiyye* adlı eserinin zahriyesi (Süleymaniye Ktp., Hacı Beşir Ağa, nr. 514)

